

‘Brandveiligheid moet proactiever’

In 2040 ziet de samenleving er wezenlijk anders uit dan nu. Als het gaat om brandveiligheid lukt het de brandweer tot nu toe nog onvoldoende om te anticiperen op alle ontwikkelingen die op ons afkomen, stelt Clemon Tonnaer, onderzoeker bij het IFV. ‘Dat is jammer. Veel zaken die ons te wachten staan kunnen we vooraf al in kaart brengen, zodat we er proactiever op kunnen handelen.’ In zijn *Toekomstverkenning Brandveiligheid* schetst hij de maatschappelijke en technische ontwikkelingen die de komende jaren van invloed gaan zijn op brandveiligheid. Daarnaast heeft hij de risicogroepen in kaart gebracht. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Brandweer Nederland.

DOOR JILDOU VISSER

De energietransitie, de groeiende kloof tussen arm en rijk, het stijgende aantal eenpersoonshuishoudens en ouderen die langer zelfstandig thuiswonen. Het zijn zomaar enkele ontwikkelingen die nu al zijn ingezet en die de komende jaren alleen nog maar meer zichtbaar worden, blijkt uit de toekomstverkenning die Tonnaer heeft opgesteld. Al deze ontwikkelingen hebben invloed op de brandveiligheid. ‘Natuurlijk kunnen we niet met honderd procent zekerheid voorspellen dat de ontwikkelingen daadwerkelijk doorzetten. Dit is ook afhankelijk van hoe de economie zich ontwikkelt en van het beleid van de overheid. We zien nu een steeds meer terugtrekkende overheid die van burgers verwacht dat ze zelf verantwoordelijk zijn. Dat kan over een aantal jaar anders zijn. De ontwikkelingen zijn al wel in gang gezet en zetten naar alle verwachting door. We moeten erover nadenken en kijken hoe we erop in kunnen spelen, zodat Nederland brandveiliger wordt en niet onveiliger. Dat doen we nu nog te weinig’, aldus de onderzoeker. ‘Daarnaast zien we een erg divers beeld met ontwikkelingen die een rol kunnen spelen. Eigenlijk is het geheel niet goed samen te vatten. De toekomst en het geheel van de ontwikkelingen is complex, maar het is niet vaag,

abstract en ver weg. De toekomst is nu al begonnen. Juist daarom moeten we er nu goed over nadenken. Als we dat doen, zijn we klaar voor wat ons te wachten staat.’

LEEFTIJD EN GEZONDHEID

Hoewel voor enkele ontwikkelingen uit de toekomstverkenning, zoals de toenemende vergrijzing en de energietransitie al enkele jaren aandacht is, zijn daarbinnen ook ontwikkelingen zichtbaar waarop ingespeeld kan worden. Zo blijkt uit de toekomstverkenning dat het aantal personen met dementie de komende decennia sterk gaat stijgen. Het RIVM verwacht daarbij zelfs een stijging van 115% in 2040 ten opzichte van 2015. Daarnaast kan de gezondheid van mensen in de toekomst steeds vaker op afstand worden gemonitord en gaan ook behandelingen vaker thuis plaatsvinden. Dat geldt voor zowel lichamelijke aandoeningen als bij mentale en psychische problemen. Tonnaer: ‘Je kunt je voorstellen dat dit gevolgen heeft voor de brandveiligheid. Deze categorie heeft wellicht een groter risico op brand, maar is ook minder of soms zelfs niet in staat veilig zelfstandig te vluchten. Als we dit nu al kunnen zien aankomen, kunnen we ook al nadenken hoe we daarop in kunnen spelen. Op die manier zijn we voorbereid als de ontwikkelingen daadwerkelijk worden ingezet en zichtbaar worden.’

Daarnaast constateert Tonnaer in de *Toekomstverkenning Brandveiligheid* ook maatschappelijke ontwikkelingen waar nog niet veel aandacht voor is. Eén van de voorbeelden die hij daarbij noemt is het stijgende aantal eenpersoonshuishoudens. ‘Ongeacht in welke lagen van de samenleving deze mensen zich bevinden, alleen wonen heeft gevolgen voor de brandveiligheid. In geval van brand zijn deze mensen op zichzelf aangewezen. Ze moeten de brand zelf signaleren en zelf vluchten. Voor deze groep in onze samenleving is het dus extra belangrijk dat ze een rookmelder hebben, de vluchtroute toegankelijk houden en bijvoorbeeld hun sleutels op een vaste plek bij de deur bewaren.’

POSITIEF EN NEGATIEF

Zowel de maatschappelijke als de technische ontwikkelingen zijn volgens de onderzoeker niet alleen maar negatief. ‘Alle ontwikkelingen hebben twee kanten. Neem de energietransitie. Aan de ene kant zorgt het beter isoleren van woningen ervoor dat brand zich minder snel ontwikkelt, er is immers minder zuurstof. Aan de andere kant zorgt het ook voor gevaarlijkere branden. Als er zuur-

Fotografie: Lillian van Rooij

stof bijkomt, kan de situatie plotseling escaleren. Daarnaast zien we in de energietransitie dat het toenemende aantal en de steeds groter wordende accu's in bijvoorbeeld hoverboards, steps, fietsen en auto's, zorgt voor meer branden.’

RISICOGROEPEN

Naast het onderzoek naar de maatschappelijke en technische ontwikkelingen, heeft Tonnaer ook onderzoek gedaan naar risicogroepen. ‘Hierbij gaat het niet alleen over groepen in de samenleving die een grotere kans hebben op brand, maar ook om groepen mensen die vaker slachtoffer worden van brand. Dat kan samengaan, maar hoeft niet’, aldus Tonnaer. Als voorbeeld noemt hij een gezin met puberende kinderen. ‘In deze huishoudens zien we vaker brand, maar dit leidt nauwelijks tot slachtoffers. Dit is een redelijk zelfredzame groep. Ze kunnen zelfstandig vluchten en soms zelf de brand blussen. Wat de oorzaken zijn van de grotere kans op brand bij deze groep, weten we niet. Dit kan te maken hebben met het gedrag van pubers, maar ook met het toenemende aantal en het type elektrische apparaten. Denk bijvoorbeeld aan hoverboards en elektrische steps.’

Hoewel in het rapport veel groepen worden genoemd die een verhoogde kans op brand hebben, zit er volgens Tonnaer wel een rode draad in. ‘Groepen die toch al in de hoek zitten waar de grootste klappen vallen, hebben het grootste risico op brand en ook het grootste risico om daar slachtoffer van te worden. Denk daarbij aan mensen met een lage sociale status en mensen met een beperking’, vertelt hij. ‘Daarnaast zien we dat iemand zowel tegelijkertijd als op verschillende momenten in het leven kan behoren tot meerdere risicogroepen. Zo kan een huishouden behoren tot de groep jonge gezinnen, maar tegelijkertijd ook tot de groep mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. Of dat iemand behoort tot de groep mannen, maar tegelijkertijd ook tot de groep alleenstaanden en de groep mensen met een lage sociaaleconomische status.’

Hoe de verschillende risicogroepen op de meest effectieve manier kunnen worden bereikt, is niet in het onderzoek meegenomen.

Tonnaer: ‘Dat is een onderzoek op zich. Eén van mijn collega's is nu bezig met een vier jaar durend onderzoek naar het bevorderen van brandveiligheid onder ouderen. Dat zijn complexe vraagstukken. In het algemeen denk ik dat we kunnen stellen dat alleen het verstrekken van informatie niet genoeg is, mensen moeten de urgentie voelen dat ze iets moeten doen.’

HOUD DATA BIJ

Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van de cijfers van het CBS, buitenlandse literatuur en onderzoeken van de veiligheidsregio's Amsterdam-Amstelland en Flevoland. ‘Daarmee houden de Nederlandse bronnen wel zo'n beetje op. Dat is jammer’, vindt Tonnaer. ‘Het zou goed zijn als we in Nederland niet alleen vaker onderzoek doen naar woningbranden, maar vooral ook deze gegevens centraal opslaan. Als we dat structureel en landelijk bijhouden, kunnen we nog gerichtere conclusies trekken, maar ook nog beter de brandveiligheidsacties richten op een specifieke doelgroep.’ ■

Risicogroepen

Deze groepen lopen volgens het rapport *Risicogroepen en brandveiligheid* het grootste risico op brand:

- personen met een lichamelijke beperking;
- verstandelijk beperkten;
- verwarde personen;
- ouderen;
- bewoners van zorginstellingen;
- kinderen;
- mannen;
- mensen met een lage sociaaleconomische status;
- mensen met een niet-westerse migratieachtergrond;
- jonge gezinnen;
- alleenstaanden;
- studenten.

Fotografie: Brandweer Haaglanden

